

Олексенко В.П.
(доктор філологічних наук, професор)
Херсонський державний університет

ФУНКЦІЙНО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ СИНОНІМІВ У РОМАНІ ЛІНИ КОСТЕНКО «МАРУСЯ ЧУРАЙ»

Мова художнього твору – це мовно-естетична категорія, з якою тісно пов'язане уявлення про прекрасне та красу, про досконалість та вишуканість словесної форми, а також довершеність внутрішнього змісту твору.

Створення мови художнього твору відбувається шляхом пізнання й оцінки дійсності письменником, що й формує його філософсько-естетичне кредо. Оцінювальний погляд автора організовує сюжет, виявляється в композиції, в системі образів і в мові. Це той погляд на світ, завдяки якому письменник здійснює художнє осягнення дійсності. Мова виступає як засіб вираження дійсності через призму світобачення письменника [6, с. 34].

У загальній мовній практиці мовотворчість письменника посідає особливе місце. Він як носій і творець національної мови збагачує її новими значеннями чи відтінками значень слів, новими висловами.

Особливий інтерес викликає вивчення синонімії художнього твору, бо це не тільки допомагає розкрити закономірності використання синонімічних засобів української мови письменником, але й дає багатий матеріал для поглибленого вивчення природи синонімів.

Проблеми дослідження синоніміки завжди були предметом наукових пошуків вітчизняних мовознавців. Питання теорії та практики синонімії широко висвітлені в працях Л.Булаховського, В.Ващенко, М.Фащенко, Л.Лисиченко, А. Ярової та ін.

Художній світ Ліни Костенко – це світ живого народного слова, оскільки її творчість зосереджує в собі важливі соціальні, моральні, естетичні ідеали сучасності, виявляє глибину думки, гостроту світосприймання, вміння майстерно розкрити внутрішній світ людини.

Ліна Костенко – тонкий знавець українського слова, майстер словесних інтерпретацій, новатор у мові. Її твори насичені експресивними словами, широким

уживанням синонімічних конструкцій, що застосовуються як для передачі найточніших змістових відтінків, так і для урізноманітнення контексту. Вона вміло підбирати замітники слова, цим самим розширюючи потенціал контекстної синоніміки і досягаючи високого навантаження образної системи.

Заслуга митця, зазначав Л.Виготський, полягає не в тому мінімумі змісту, який мислився йому при створенні тексту, а в певній гнучкості образу, в силі внутрішньої форми, в її здатності пробуджувати найрізноманітніший зміст [1, с. 59].

Саме тому особистість поета найяскравіше реалізується в його стилі, засобах мови, пріоритетних прийомах композиції, у висвітленні художніх деталей.

Мета статті – проаналізувати фразеологічні синоніми поетичного словника Ліни Костенко. Метою визначено **завдання** – виявити найбільш кількісно значущі ряди фразеологічних синонімів, вказати на їх функційно-стилістичні особливості у тексті роману «Маруся Чурай».

Стилістичне навантаження синонімічно пов'язаних між собою слів впливає із самого характеру цієї семантико-стилістичної категорії в системі сучасної української мови. Потреба в синонімічних формах виникає внаслідок необхідності уточнення, деталізації думки, висловлення її в різних ситуаціях або з різним емоційно-експресивним забарвленням [5, с. 115].

Лексичне значення та стилістичне навантаження фразеологічних синонімів у більшості випадків пов'язується із семантичною та стилістичною значущістю слів. Вони можуть виражати семантичні відтінки, давати оцінку характеризованому об'єкту, уточнювати висловлювану думку, сприяти стилістичній виразності, наголошувати на певному факті й навіть пояснювати незрозуміле слово.

Дослідженню фразеологічної синонімії української мови присвячено чимало наукових розвідок. У них, по-перше, визначається поняття фразеологічної синонімії та її специфіка відносно синонімії лексичної; по-друге, подаються види фразеологічних синонімів залежно від їх структурних, семантичних та інших особливостей. Питання синонімії фразеологічних одиниць знайшли своє втілення в працях Л. Паламарчука, Л. Скрипник, С.Бевзенка, І. Олійника, Є. Регушевського, М. Коломійця та ін.

Поетичний словник Ліни Костенко містить значну кількість фразеологічних синонімів, використання яких у художніх контекстах викликане прагненням письменниці розширити виражально-зображальні засоби мови. Фразеологічні синоніми, набуваючи в мовленні експресивних відтінків, розширюючи семантику, виконують чимало стилістичних функцій, стають образними засобами авторського мовлення.

На думку Ф. Медведєва, «Фразеологічні синоніми – це самостійні звороти, що вживаються для позначування того самого поняття; вони близькі смисловим значенням, але не тотожні, мають різну образну структуру, різний лексичний склад, стилістично іноді різко різні» [3, с. 67-68].

Дещо інше визначення подано у курсі «Сучасна українська літературна мова» [5, с. 422]: «Синонімічними фразеологізмами вважаються фразеологічні одиниці, які позначають той самий предмет дійсності, виражають те саме поняття, відтіняють різні сторони його, і при різній внутрішній формі і неоднаковому лексичному складі мають однотипне категоріальне значення, однакову семантичну сполучуваність із словами оточення».

На нашу думку, фразеологічні синоніми – це фразеологізми, які виражають те саме поняття, відтіняючи різні сторони його, спільні (близькі чи тотожні) за своїм основним значенням, співвідносяться з однією і тією самою частиною мови, але відрізняються образною структурою, значенневими відтінками, емоційно-експресивним забарвленням або віднесеністю до того чи того функційного стилю.

Досліджуючи фразеологічну синонімію у художньому стилі, звернемо увагу на роман «Маруся Чурай», що «написаний соковитою, воістину образною мовою [2, с. 2]. Саме в ньому Ліна Костенко надає великого значення застосуванню у художній мові фразеологізмів, їх синонімів, і це свідчить не лише про те, що авторка звертається до живого народного мовлення, а й про вживане й широке користування цими одиницями при передачі менталітету українського народу, особливості його мови, якнайповнішому розкритті вдачі того чи того героя, введенні читача у коло подій, що зображені у романі, передачі живого характеру розмови між персонажами.

Одиниці мови функціонують не ізольовано, а в безлічі тісних взаємозв'язків між собою. Це дає змогу їх групувати, встановлювати відповідні семантичні відношення. Виділення фразеологічних груп, як і лексичних, залежно від зв'язку між ними – важливий етап вивчення системних семантичних відношень.

Згрупувавши фразеологічні синоніми, виділимо найпоширеніші їх семантичні різновиди.

Так, до фразеологізмів, що передають **відносини між людьми**, належать:

– фразеологічні одиниці, що мають значення – «спрямовувати кого-небудь на неправильні вчинки, навмисне від певних дій», а саме: **збивати на манівці**: «З'ясую стисло свідкам звинувачення, щоб *не збивали суд на манівці*» [4, с. 22]; **збивати з пуття**: «Бо незалежно, що то за питання і що там мовить злість тисячоуста, а він *звів дівчину з пуття*» [4, с. 25]; **вести на хибну колію**: «І втрутився Горбань: – А чим довір'я ваше обґрунтоване? *Ведете суд на хибну колію*» [4, с. 29]. Такі фразеологізми відповідно до контексту вступають у синонімічні відношення;

– сталі вислови, що означають «поширення неправдоподібних відомостей про когось, ведення неправдивих розмов»: **чесати язиками**: «Якби ми ремигали, як воли, якби ми так *чесали язиками*, то вже б давно Україну віддали, не мавши часу бути козаками» [4, с. 30]; **пішли поговори**: «А вже й *пішли* про мене *поговори*» [4, с.59]; **на цноті змазувати** (*намовляти на когось*): «Лесько Черкес мене *на цноті змазує!*» [4, с.20]; **мовить злість тисячоуста**: «Бо незалежно, що то за питання і що там *мовить злість тисячоуста*, – не хто, а він *звів дівчину з пуття*. І то була любов, а не розпуста» [4, с. 25];

– фразеологізми, які за контекстом синонімічні і передають бажання «кохати єдину людину, одружитися з нею, бути завжди разом»: **повиснути на шії**: «Вона *на шії* так йому й *повисла!*» [4, с. 26]; **брати шлюб**: «Грицько посватав Галю Вишняківну, повзявши намір *брати з нею шлюб*» [4, с. 22]; **зав'язати світ**: «У цій любові щось було священне, таке, чого не можна осквернити. Одне одному *світ як зав'язали*, в осокомах стояли до зорі» [4, с. 56];

– фразеологічні синоніми, що у романі означають «не звертати уваги, бути вірними»: **оком не вести, руки не шлюбувати**: «Нікому не руки ні шлюбувала, ані на кого й *оком не вела*» [4, с.29];

– фразеологізми, що характеризують **зовнішній вигляд людини**, а саме «хворобливий, блідий, змучений»: **як з хреста знятий**: «Але чогось така вже, як обвуглена. Якась така, *мов із хреста знята*» [4, с.92]; **лиця нема**: «Тепер сидить, *лиця на нім нема*» [4, с. 31].

До фразеологічних синонімів, що передають **психічний стан людини**, відносимо:

– фразеологізми, що мають значення – «переживати душевні муки, хвилюватися, побиватися»: **здушили сльози**: «*Здушили сльози* – не виходить на люди»; **болить душа**: «*Болить душа* – не виявляй на вид» [4, с. 48]; **сльози навертаються на очі**: «Слова самі на голос навертались, та й *сльози навертаються на очі*» [4, с. 56]; **розривається серце**: «Заплутався, – сказала: вибирай. А в нього *серце навпід розривалося*» [4, с. 49]; **гули сколошкані думки**: «Я ж так боялась підлості і бруду! *Гули думки, сколошкані, як рій*» [4, с. 51];

– сталі вислови-фразеологізми на позначення «душевних змін у людині» за контекстом твору: **не прозирнути в душу**: «Такий зробивсь, *не прозирнеш у душу*. Якийсь чужий, – мені чи вже й собі»[4, с. 49]; **відбитись від рук**: «Коли ж вона його причарувала, він як сказився, *геть відбивсь од рук*» [4, с. 25].

Фразеологічні одиниці, що **означають фізичний стан**, а саме погане самопочуття, неспроможність швидко рухатись через хворобу, вік або інші причини: **біля серця заварило**: «Та, чарку випив, там в одних людей. Чогось так *біля серця заварило*» [4, с. 20]; **ніг не дотеребити**: «Шубовснуло – аж зойкнула вода. А я ж туди і *ніг не дотереблю*»; **підламують ноги**: «Вже йду не йду, *підламуються ноги*» [4, с. 21].

Значення **фізичної та моральної зрілості** мають у романі «Маруся Чурай» такі фразеологізми: **зіп'ястися на ноги та розуму дійти**: «То те дитя й *на ноги зіп'ялося, і розуму дійшло* у Чураїв» [4, с. 28]; **вибивається навусся, стати на порі**: «Коли ж у Гриця *вибилося навусся* і Чураївна *стала на порі*, то поллюбилась хлопцеві Маруся, –

могли б лише радіти матері» [4, с.28]; **кебету мати на плечах**: «Вона його однолітка, панове. Пора *кебету мати на плечах*» [4, с. 25].

Синонімічні фразеологізми, що характеризують **повагу до померлих**: **земля йому пером**: «Грицько цурався дівчини такої! Допаяв біди, *земля йому пером*» [4, с. 33]; **задзвонили по душі**: «Чи рвала мати так на собі коси, як *задзвонили по його душі*» [4, с. 28].

Фразеологічні одиниці, що вживаються для запевнення в правдивості висловленого, – **справді, дійсно**: **хай Бог на душі й на тілі обіб'є**: «Це я брешу!? Особи урядові, та *хай же Бог* усю мене, як є, як щось отут збрехала я судові, і *на душі й на тілі обіб'є*» [4, с. 26]; **бачить Бог із неба**: «Мовчить, бо соромно. *Бачить Бог із неба*. Я знаю все, так наче там була» [4, с. 24].

Сталі вислови для вираження здивування, подиву, докору, обурення: **ти диви!**: «Вона й від цього, вбивця, *ти диви*, відмовилась хитанням голови!» [4, с. 31]; **отакі к бісу!**: «*Отакі к бісу!* Під Білу Церкву стягнуто полки. Палає Київ, знищено Арнуси. У вас же он як гинуть козаки!» [4, с. 30].

До фразеологізмів, що передають **незадоволення, досаду, недобре побажання комусь**, відносимо використані у романі такі контекстуально синонімічні фразеологізми: **бодай муха вбрикнула**: «Піднаторіли наші віршописці, бодай їх *муха вбрикнула* в колісці» [4, с. 99]; **трясця мене держить**: «Орихно, *трясця мене держить!* Ти хоч на мене, суко, не бреши» [4, с. 26].

Уміння вибирати із синонімічного ряду найбільш доцільний фразеологізм, щоб він повністю відповідав змістові твору, його ідеї – це складне завдання. Воно вимагає уважної та серйозної роботи над мовою твору, потребує великої майстерності від митця. Не можна нехтувати і структурною довершеністю фразеологічних одиниць, що будуть уведені в мовну канву художнього твору. Ліна Костенко теж звернула увагу на це явище. Дослідивши склад та граматичні особливості фразеологізмів, використаних у романі «Маруся Чурай», класифікуємо їх так:

- 1) фразеологічні одиниці предикативної структури. Їх у творі найбільше. Серед них помітне місце посідають фразеологізми, що за структурою відповідають двоскладному реченню: *кров летється* (чия), *вуха в'януть* (від чого), *сльози*

здушили (кого), *слова навертались* (на що), *приточилась справа* (яка), *горе сподіялося* (з ким), *бачить Бог із неба* (що), *пішли поговори* (про кого), *бодай муха вбрикнула* (кого), *підламуються ноги* (у кого), *сльози навертаються* (на що), *болить душа* (у кого), *серце навпіл розривалось* (у кого), *гули скомкані думки* (чий) тощо.

Подібні фразеологічні одиниці становлять собою двоскладні речення або виступають складовими частинами синтаксичних структур, виконуючи відповідні синтаксичні функції: «*Летється наша кров. А тут – погиб...*» [4, с. 30]; «Годі вдова Бобренчиха озвалась: – *Та вуха ж в'януть* на таку лжку!» [4, с. 25]; «*Здушили сльози – не виходить на люди*» [4, с. 48]; «*Слова самі на голос навертались, та й сльози навертаються на очі*» [4, с. 56] та інші.

Так, за контекстом виділяємо контекстуальні фразеологічні синоніми предикативної структури: «*Страшна, панове, приточилась справа*» [4, с. 22]; «*Як горе те сподіялося з нами, – не стало батька, то на другий рік так хлопці і ходили табунами, щоб хоч побачить матір звіддалік*» [4, с. 49].

Другу групу фразеологізмів становлять такі сталі вислови, будова яких співвідносна з **односкладними реченнями**: *охляв од чуба до хаяв* (хто), *рішитися ума*, *халепу мати* (яку), *утнути штуку* (яку), *обвів очима* (кого), *смалив* (до кого), *міряв не тією міркою* (що), *не зварши каші* (з ким), *мовив не до діла* (що), *брати на душу гріх* (який), *розвередити душу* (чию), *мови не стає* (у кого) та інші. Наприклад: «Суддя здригнувся. Одсахнувся натовп. Горбань *охляв од чуба до хаяв*» [4, с. 35]; «Таке нещастя хоч кого знеможе. Це ж можна тут *рішитися ума*» [4, с. 21]; «Сиділи всякі в мене тут на лаві, *халепи* я такої ще *не мав*» [4, с. 32]; «Лесько *утне ще штуку* не одну» [4, с. 35]; «І встав Пушкар. *Обвів людей очима*» [4, с. 35]; «Було чорнява та білява. *Смалив до двох*, то й *попалив хаяви*» [4, с. 27]; «Грицько ж, він *міряв не тією міркою*» [4, с. 29]; «Він, – каже – гордий. З ним *не зварши каші*» [4, с. 57]; «Тож свідок *мовив трохи не до діла*. Тут треба чітко провести межу» [4, с. 21]; «Тож Галя Вишняків на підійшла, була про все розпитана дискретно і лагідно, як молода особа, з уникненням подробиць, що могли б ще більше їй *розвередити душу*. І теж вона

признала під сумлінням, – що так було, любилися ми з Грицем, побратись мали... мови не стає... Що він ходив до тої чарівниці, панове, суд, то істина не є» [4, с. 23].

За морфологічною будовою виділяємо:

– **фразеологізми, що становлять собою конструкцію «прийменник + іменник + дієслово»:** *на ноги зіп'ястися* (коли), *крізь землю провалитись* (чому), *квестію віддати* (кого), *круг пальця обвести* (кого). Напр.: «То те дитя й *на ноги зіп'ялося* і розуму дійшло у Чураїв» [4, с. 28]; «Як я *крізь землю там не провалився?* Не збив кулак об стіни об оті» [4, с. 69]; «Оскаржену *на квестію віддати*, і хай із нею поговорить кат» [4, с. 34]; «Стою собі та й думаю: а дулі, щоб ви мене *круг пальця обвели*» [4, с. 26];

– **фразеологізми, що становлять собою конструкцію «дієслово + прийменник + іменник»:** *не прозирнути в душу*: «Такий зробивсь, *не прозирнеш у душу*. Якийсь чужий, – мені чи вже й собі?» [4, с. 49]; *відбитись від рук*: «Коли ж вона його причарувала, він як сказився, геть *одбивсь од рук*» [4, с. 25];

– окреме місце належить **вигуковим стійким висловам**, що становлять здебільшого емоційно-оцінні, виступають у ролі слів-речень або входять до складу якогось речення: *Отакої к бісу!*, *Ти диви!*, *Як на біду!*, *Не дай Бог!* та інші. Напр.: «*Отакої к бісу!* Під Білу Церкву стягнуто полки. Палає Київ, знищено Арнуси. У вас же он як гинуть козаки!» [4, с. 30]; «Вона й від цього, *вбивця, ти диви*, відмовилась хитанням голови!» [4, с. 31]; «Якраз перед походом не спалося мені, *як на біду*» [4, с. 25]; «А проста. Як по злобі козак уб'є, *не дай Бог*, козака, живого з мертвим ув одному гробі» [4, с. 30].

Отже, фразеологічний фонд роману Ліни Костенко багатий і різноманітний.

У глибинних надрах української історії, духовності, культури, мови народилася поезія Ліни Костенко. Своє оригінальне бачення світу поетеса утверджує, заперечуючи догматичні ідеї, пустопорожні істини. Пафос заперечення, драматичного зіткнення ідей, думок визначив особливе ставлення поетеси до мови, яка стає частиною її творчості. Поетичний доробок письменниці розкриває в національному культурно-поетичному словнику цікаві грані, нові смисли, глибокі думки та емоції.

Художнє мовлення творів Л. Костенко, а особливо роману «Маруся Чурай», має своєрідний, індивідуальний, але водночас, нерозривно пов'язаний із народним світобаченням характер. Тому поява величезної кількості фразеологізмів у мовному арсеналі роману зумовлена прагненням авторки за допомогою цих мовних одиниць увиразнити мову твору, надати їй емоційного забарвлення. Поетеса дуже тонко відчуває лінгвістичну природу слова, в якій закладено глибокий зміст. Її поезія повсякчас розкриває читачеві творчу природу мови; поетичність, притаманна слову, часто «підказує правду» в художній думці Ліни Костенко.

Наприклад, у романі «Маруся Чурай» Ліна Костенко неодноразово вводить у текст синонімічні фразеологізми для зображення того чи того героя, щоб показати особливості його характеру, манери мови, сформувати у читача якнайповніше уявлення про нього. Так, у мові вдови Бобренчихи ми спостерігаємо багаторазове використання фразеологізмів на запевненні у правдивості своїх свідчень. При цьому принагідно зазначимо, що ці фразеологічні одиниці залежно від ситуації надають висловленому певного відтінку значення та емоційного звучання, емоційно забарвлюють мову. Зокрема, при розповіді про скоєний злочин вдова, мати Гриця, зі стверджувальною інтонацією говорить:

«Мовчить, бо стидно. *Бачить Бог із неба.*

Я знаю все, так наче там була.

В ту ніч вона його сама до себе,

Розпутниця, обманом затигла» [4, с. 24].

А коли її слова були поставлені під сумнів, та ще й у грубій формі, вона промовила з обуренням:

«Це я брешу!? Особи урядові,
та *хай же Бог* усю мене, як є,
як щось отут збрехала я судові,
і на *душі й на тілі обіб'є!*

Я прошу, о святую справедливість!» [4, с. 26].

Використані фразеологізми є синонімічними, мають схоже значення, але залежно від контексту різняться відтінками та своїм функційним призначенням.

Ліна Костенко майстерно вводить фразеологічні синоніми в текст для підкреслення в житті людини чуток серед народу. І в цих випадках ми можемо простежити чітке бачення авторкою функцій фразеологічних одиниць залежно від мови та ситуації. Наприклад, коли Пушкар виступив на захист Марусі, він зауважив, що сільські плітки – це «злість тисячоуста», що характеризує цього героя як людину врівноважену та розсудливу, яка конкретно висловлює свої думки:

«Бо незалежно, що то за пиття
І що там мовить *злість тисячоуста*, –
І то була любов, а не розпуста» [4, с. 25].

Водночас письменниця вводить у мову іншої людини, козака, вислів «чесали язиками», що повною мірою є синонімічним попередньому, але вже має дещо інший відтінок – передає зневажливе ставлення до пліток. Він вільно та грубо говорить те, що думає:

«Якби ми ремигали, як воли,
Якби ми так *чесали язиками*,
то вже б давно Україну віддали,
не мавши часу бути козаками» [4, с. 30].

Особливе місце в романі посідають фразеологізми, що передають незадоволення, досаду, недобре побажання комусь. Кожен із них виконує певну функцію, має власне значення. Але письменниця встановлює між ними синонімічні зв'язки, які простежуємо за контекстом. Це надає мові твору більшої виразності та варіантності. Так, слова прочанина:

«Піднаторіли наші віршописці,
бодай їх муха вбрикнула в колисці, –
убогі словом, мислю порочні,
у тридцять літ плішиві і старі...»[4, с. 99]

передають недоброзичливе ставлення до «*віршописців*», а вислів «*бодай їх муха вбрикнула*» не що інше, як недобре побажання, яке служить для підсилення значення висловленого.

Поряд можемо поставити такі слова, як:

«Орино, *трясця мене держить!*

Ти хоч на мене, суко, не бреши» [4, с. 26],

що означають незадоволення, обурення. Але в цьому контексті авторка ввела їх для висловлення певного нешанобливого, злісного ставлення мовця до іншої людини, надала текстові конкретного емоційного навантаження.

«Філологізм» художнього мислення письменниці яскраво виявився і в підборі фразеологізмів на позначення страшної події. Знову прослідковуємо, що поодиночі такі слова синонімами не можуть бути, але Ліна Костенко так уміло і доречно вводить їх у текст, надає їм певного смислового відтінку, що між ними встановлюються контекстуальні зв'язки. Наприклад, вислів:

«Як *горе* те *сподіялося* з нами, –
не стало батька, то на другий рік
так хлопці і ходили табунами,
щоб хоч побачить матір звіддалік» [4, с. 49],

в якому фразеологізм «*горе сподіялось*» уживається на позначення страшної події в сім'ї, виконує функцію підсилення зображення горя, що спіткало людей:

«Страшна, панове, *приточилась справа*.

Хай стане совість на сторожі права!» [4, с. 22],

що при вживанні «*приточилась справа*» відображає ставлення інших героїв до горя Чураїв, але вже меншою мірою зображує трагізм ситуації, виконуючи більш констатувальну функцію, аніж підсилювальну.

Увагу привертають сталі вислови, що мають здебільшого вигуківий характер і виконують функції вираження: 1) докірливого осуду народу: *ти диви!* [4, с. 31]; 2) здивування, з відтінком обурення: *отакої к бісу!* [4, с. 30], 3) досади: *як на біду!* [4, с. 25]; 4) страху перед чимось або його повторенням: *не дай Бог!* [4, с. 30].

Ліна Костенко вдало використовує в романі фразеологізми для передачі зовнішнього вигляду героїв:

«Але чогось така вже, як обвуглена.

Якась така, *мов знята із хреста*» [4, с. 92],

що означає вигляд людини дуже засмученої, можливо, тяжкою хворобою або сердечними переживаннями. Функційне призначення такого фразеологізму полягає у запевненні читача у тому, що ця людина дійсно пережила страшні події, має великий тягар на душі.

Та водночас ужито синонімічну фразеологічну одиницю, яка має дещо інший відтінок значення і виконує подібне, але деякою мірою відмінне завдання, а саме: передати різку зміну здоров'я й душевного стану людини, зовнішній вигляд при цьому:

«Любив же він Марусю, не дай Боже!

Тепер сидить, *лиця на нім нема*» [4, с.31].

Проаналізувавши функційне призначення та роль більшості фразеологічних синонімів, використаних у романі «Маруся Чурай», приходимо до висновку, що письменниця вдало підбрала фразеологічне тло твору, яке, набуваючи в тексті експресивних значень, розширюючи його семантику, виконує низку стилістичних відтінків, стає образним засобом авторського мовлення.

Як показало дослідження, основна функція фразеологічних синонімів – це уточнення, деталізація зображуваних ознак. Уживання однієї одиниці замість іншої надає нової, додаткової інформації. Ця функція зумовлена необхідністю висловити тонкі семантичні і стилістичні відтінки. Багатий синонімічний словник є свідченням високої поетичної майстерності автора, досконалого знання ним літературної та народнорозмовної української мови.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Выготский Л.С. Психология искусства / Выготский Л.С. – М.: Искусство, 1968. – 559с.
2. Корогодський Р.О. Поезія історії // Українська мова та література в школі. – 1998. – № 3. – С. 2.
3. Медведєв Ф.П. Українська фразеологія. Чому ми так говоримо? – Львів, 1989. – С. 67 – 68.

4. Поезія: Ліна Костенко, Олександр Олесь, Василь Симоненко, Василь Стус. – К.: Наукова думка, 2008. – 272с.
5. Сучасна українська літературна мова. Стилїстика / [за заг.ред. І.К.Бїлодїда]. – К.: Наукова думка, 1973. – 588с.
6. Сологуб Н. Поняття «Індивїдуальний стилї письменника» в контекстї сучасної лїнгвїстики // Науковий вїсник Чернївецького унїверситету. – Випуск 117 – 118. – Серїя: Слов'янська фїлологїя: Зб. наук. праць. – Чернївцї: Рута, 2001. – С. 34-38.